

Officiële katholieke organisatie Justitia et Pax:

Huidige vreemdelingendetentie is schending van de Rechten van de Mens

Citaten uit het rapport

HUMANITEIT IN VREEMDELINGENBEWARING

Ervaringen van het r.k. justitiepastoraat

1. Inleiding

Humaniteit in Vreemdelingenbewaring - ervaringen van het r.k. justitiepastoraat, zo heet het rapport dat Justitia et Pax Nederland mei 2010 uitbracht. Justitia et Pax is de officiële Commissie voor Gerechtigheid en Vrede van de Rooms Katholieke kerk. De basis van het rapport vormen interviews met katholieke justitiepastores uit migrantengevangenissen.

Het rapport is helder geschreven en geeft een goed overzicht van de opzet van vreemdelingendetentie en de standpunten van de katholieke kerk. De pastores vertellen over hun vaak schokkende ervaringen en ernstige bezorgdheid. Zonder een blad voor de mond te nemen veroordelen zij het gevangen houden van onschuldige migranten. Justitia et Pax ondersteunt hen hierin.

Het opnieuw gevangen nemen van migranten die onuitzetbaar bleken vinden de pastores - en Justitia et Pax met hen - helemaal uit den boze. Zij achten dit “onhoudbaar en ontoelaatbaar met het oog op het recht op bescherming tegen arbitraire detentie.” (pag. 43)

Volgens justitiepastores maakt Nederland “inbreuk op elementaire rechten van mensen door de huidige toepassing van vreemdelingenbewaring. Met de instandhouding van vreemdelingenbewaring straft de overheid mensen die niet gestraft behoren te worden. Dit vindt bovendien plaats op een wijze die restrictiever is dan de maatregelen tegen gevangenen onder het strafrecht. (...) De onderzoekers constateren dat de Nederlandse overheid de toegang tot elementaire mensenrechten conditioneel maakt aan het al dan niet bezitten van de Nederlandse nationaliteit. Dit wordt beschouwd als een schending van artikel 2 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.”(pag. 44)

De volgende hoofdstukken bestaan volledig uit letterlijke citaten uit het rapport.

2. Overzicht migrantendetentie

(pag. 4) “Nederland heeft, net als de meeste Europese landen, te maken met omvangrijke immigratie. Elk jaar proberen asielzoekers, buitenlandse werknemers, immigranten met en zonder verblijfsvergunning zich een plaats te verwerven in de Nederlandse maatschappij. Het vraagt van elk rijk land grote inspanningen en vooruitziende maatregelen om een dergelijke ontwikkeling in goede banen te leiden.”

(pag. 4). “Deze administratieve vorm van detentie (vreemdelingenbewaring) is in wezen bedoeld om migranten zonder verblijfsvergunning bij hoge uitzondering en enkel voor een zo kort mogelijke periode ter beschikking te houden van de overheid. De realiteit is echter dat deze regeling leidt tot grootschalige opsluiting en afschrikking van asielzoekers en ongedocumenteerde migranten. Aan teveel mensen wordt te vaak en te lang de vrijheid ontnomen om redenen die deze vorm van vrijheidsbeneming niet rechtvaardigen.

Hoewel de wet voorziet in alternatieven voor vreemdelingenbewaring, zoals een meldplicht of het tijdelijk verblijf op een betrouwbaar adres, wordt daarvan zeer spaarzaam gebruik gemaakt. Het beleid van vreemdelingenbewaring veroorzaakt onnodig leed voor mensen die zich toch al in een benarde positie bevinden.”

(pag. 10) “Er waren op 1 december 2009 zes locaties in Nederland waar vreemdelingen zonder verblijfsdocumenten werden vastgehouden. Dit zijn Detentiecentrum Alphen aan den Rijn; Detentieboot Dordrecht; Detentiecentrum Zeist te Soesterberg; Uitzetcentrum Rotterdam Zestienhoven; Detentie- en Uitzetcentrum Schiphol-Oost en Detentieplatformen in Zaandam. Hiernaast zijn er justitiële jeugdinrichtingen waar minderjarige vreemdelingen verblijven.

(..) In 2008 zaten 10.177 mensen voor kortere of langere tijd in vreemdelingenbewaring. (..) In 2008 bedroegen de percentages mannen en vrouwen respectievelijk 92,6% en 7,4%.

De grootste groepen gedetineerde migranten in 2008 waren Marokkanen (8,6%), Algerijnen (7,4%), Irakezen (6,5%), Surinamers (4,3%) en Indiërs (4,3%). Van 20% was de nationaliteit onbekend.”

(pag. 24) “Naar schatting van de justitiepastores verblijft ongeveer 2/3 van de gedetineerde migranten minder dan 6 maanden in een detentiecentrum. Grofweg de overige 1/3 zit er langer, tot in een aantal gevallen langer dan een jaar. (..) Bij uitzondering verblijven mensen langer dan 18 maanden in vreemdelingenbewaring.” (pag.11) “Door herhaling van detentie na een eerdere vrijlating kan de totale termijn van vreemdelingenbewaringdetentie bovendien oplopen tot meerdere jaren.”

(pag. 11) “Naar schatting de helft van het aantal gedetineerde migranten wordt, nadat terugkeer naar land van herkomst onmogelijk is gebleken, weer vrijgelaten. Dit betekent dat zij opheffing van bewaring (= het einde van detentie) krijgen. Meestal krijgen mensen in dat geval een uur van te voren te horen dat zij hun spullen kunnen pakken. Met hun bezittingen in vuilniszakken worden zij naar het dichtstbijzijnde treinstation gebracht met een vervoersbewijs naar de plaats waar zij zijn aangehouden. Dit wordt ‘klinkeren’ genoemd omdat deze beslissing betekent dat deze mensen letterlijk ‘op straat gezet’ worden. Hen wordt de opdracht gegeven zich binnen 24 uur van Nederlands grondgebied te verwijderen.

(..) De kans (is) klein dat degenen die op deze wijze worden vrijgelaten zelf gehoor zullen of kunnen geven aan hun opdracht tot vertrek. Zouden zij bovendien Nederland verlaten door bijvoorbeeld naar Duitsland of België te gaan, dan betekent dat, dat zij daar als ongedocumenteerde vreemdeling wederom het risico lopen om door de overheid daar te worden opgesloten. Deze mensen zetten in de meeste gevallen hun verblijf als ongedocumenteerde dus in Nederland voort.”

De meeste van deze gevangenen zitten (pag. 10) “tussen 17 en 21 uren per dag op cel. (..) In de uren dat de vreemdelingen niet op cel verblijven, mogen zij 1 uur per dag luchten, 2 uur per week bezoek ontvangen, 1-2 uur per week sporten en hebben zij 1 uur per week recht op geestelijke verzorging (d.w.z. een viering of bijeenkomst van de eigen godsdienst). Verder hebben zij recht op deelname aan groepsgesprekken met de geestelijke verzorging. Gedetineerden mogen 10 minuten per week bellen, wat zij dienen te betalen uit hun wekelijkse toelage van €10. Verder wordt er in de meeste centra een of meerdere uren per week ‘crea’, activiteitenbegeleiding, georganiseerd.”

(pag. 15) “Wat betreft de geestelijke verzorging geeft de rooms-katholieke kerk als zendende instantie de volgende taken mee aan haar justitiepastores: het organiseren van vieringen; het voeren van individuele gesprekken; het organiseren van groepsgesprekken en het bieden van crisispastoraat. Als overkoepelende taak, die in al deze afzonderlijke taken een rol speelt, geldt het oog houden voor de humaniteit in de instelling.”

3. Beleving

(pag. 16) “Vrijheidsbeneming betekent voor elke mens een existentiële crisis. Het leven van mensen wordt gedurende enige tijd stil gezet en er komen vele vragen op: over leven en dood, over familie, over verleden en toekomst, angsten en verlangens etc. Voor de mensen in vreemdelingenbewaring komt daar vooral ook de vraag naar (het gebrek aan) rechtvaardigheid bij. ‘Hoe kan het dat ik

gevangen zit zonder iets misdaan te hebben?’ is een van de vragen die pastores in vreemdelingenbewaring regelmatig te horen krijgen.”

(pag. 18) “Schaamte en schuldgevoel is er (..) aan de kant van de justitiepastores (..). In de ontmoeting met de gedetineerden vertegenwoordigen de pastores de samenleving die deze mensen niet alleen weigert te helpen in hun zoektocht naar een beter leven, maar hen in plaats daarvan zelfs in een gevangenis opsluit.”

(pag. 24) “Een van de grootste problemen die gedetineerde migranten ervaren en waarover zij vertellen aan de geestelijke verzorging is de onzekerheid over de duur van hun verblijf in het detentiecentrum. (..) Deze situatie brengt grote onzekerheid en spanningen mee.”

(pag. 41) “Het is volgens pastores moeilijk te overschatten wat de vrijheidsbeneming betekent voor het gemoed van de gedetineerden. Uit de verhalen die pastores dagelijks horen weten zij dat opsluiting heel veel doet met mensen. In de periode van detentie merken pastores dat er langzamerhand bij gedetineerden een grote woede en haat ontstaat tegen het systeem dat hen vasthoudt en belemmert in hun ontwikkeling en hun streven naar vooruitgang en welvaart. Bij vrouwen uit zich deze woede vaker als verdriet. Alle aanvankelijke hoop op een beter leven wordt door detentie en terugkeer de grond ingeboord en mensen kunnen weer van voren af aan beginnen. Zij voelen zich door de detentie en de vernederende handelingen en procedures die zij daarbij ondergaan diep in hun waardigheid en zelfrespect gekrenkt. Veel van de gedetineerden zijn gesponsord door de eigen familie om de overtocht naar Europa te maken. Mensen gingen uit hun woonplaats weg als de ‘held van het dorp’ en nu zitten ze vaak vele maanden gevangen in afwachting om zonder geld weer terug te keren. Tijdens detentie zijn zij bovendien niet in staat om verdiend geld terug naar de familie in het land van herkomst te sturen. Dit maakt deze mensen volgens pastores verbitterd en wanhopig.”

(pag. 23) “Justitiepastores zijn van mening dat alles wat in vreemdelingenbewaring gebeurt in principe ook aan het publiek en de media getoond zou moeten kunnen worden. Het feit dat dit niet gebeurt en zelfs actief wordt ontmoedigd met de geheimhoudingsplicht zoals die nu uitgelegd wordt, zorgt ervoor dat het publiek slecht op de hoogte is van wat het betekent om als migrant vastgezet en uitgezet te worden. (..) Dagelijks getuige te zijn van de morele onhoudbaarheid van het systeem van vreemdelingenbewaring en daar tegelijkertijd niet publiekelijk over te mogen spreken levert gewetensbezwaren op, aldus de justitiepastores.”

4. Extra problemen

(pag. 25) “Herhaalde detentie is een veelvoorkomend verschijnsel. *‘Een voorbeeld van onredelijk lange en regelmatige detentie is een oudere man van Surinaamse afkomst. Hij woont al 30 jaar in Nederland, is opa en de ‘pater familias’ van zijn familie. Deze man heeft kinderen en kleinkinderen in Nederland (die wel over de Nederlandse nationaliteit beschikken): hij zal nooit teruggaan, hoe vaak hij ook vastgezet en weer op straat gezet wordt. In totaal heeft hij er al minimaal 5 jaar gevangenisstraf opzitten vanwege het ontbreken van de juiste papieren.’*

(pag. 26) “Justitiepastores vertelden de onderzoekers dat er geregeld mensen worden opgesloten die lichamelijk dermate zwak zijn dat detentie een te grote aanslag is op hun vermogens. Het betreft hier mensen met allerlei verschillende handicaps: een geamputeerd been, mensen in rolstoel, mensen die besmet zijn met HIV, etc. Ook zwangere vrouwen zitten vast.”

(pag. 27) “Naar de indruk van de onderzoekers worden er tegenwoordig minder kinderen opgesloten dan voorheen het geval was. Niettemin zitten er nog steeds kinderen opgesloten in de uitzetcentra. Hier verblijven zij de laatste dagen of weken alvorens te worden uitgezet.”

(pag. 30) “De houding van het beveiligingspersoneel en daarmee de bejegening van de gedetineerden verschilt volgens de pastores van bewaker tot bewaker. Er zijn beveiligingsmensen die door alle gedetineerden gezien worden als betrouwbaar, vriendelijk en respectvol. Sommige kunnen daarbij

zelfs een vertrouwensfunctie vervullen. Er is echter ook beveiligingspersoneel door wie de gedetineerden zich geïntimideerd voelen en dat op vernederende wijze omgaat met de gedetineerden.” (pag.30) *“Een voorbeeld van problemen door gebrekkige communicatie is het geval waarbij een man op een bevelende toon werd gemaand zijn douche schoon te maken in de isoleercel. Door de intimiderende toon van de bewaker ging de gedetineerde in de contramine. Meteen leidde dit protest tot drie dagen extra isoleercel.”*

(pag. 32) “Justitiepastores melden een regelmatig gebruik van isoleercellen in vreemdelingendetentiecentra. (pag. 33) Mensen worden naar de opvatting van pastores niet alleen regelmatig te snel in de isoleercel geplaatst, ook gebeurt dat niet zelden voor buitenproportioneel lange tijd.”

(pag. 32) “In de vreemdelingendetentiecentra mag wettelijk gezien “proportioneel geweld” toegepast worden door de bewaking. Ook is er ter plaatse een Intern Bijstand Team (IBT) dat kan ingrijpen als dat nodig mocht blijken. (..)Volgens pastores is het niet altijd duidelijk wat proportioneel geweld is. Dat er geweld wordt toegepast is een feit en dat hierbij zo nu en dan gewonden vallen ook.

(..)“*Er is een geval bekend van een man die in elkaar werd geslagen door de IBT en vervolgens in de isoleercel werd opgesloten, van wie later bleek dat hij een epilepsieaanval had gehad.*”

(..)“*Er is een geval van histerie bekend bij een man, die vervolgens door een team van zes leden van de IBT (bewapend met schild, helm, stok) een aantal tanden is uitgeslagen en die vervolgens drie weken lang isoleercel heeft gekregen.*”

(pag 34.) “Veel van de geïnterviewde pastores hebben ook werkervaring in deze penitentiaire inrichtingen. Wat de meesten van hen als onbegrijpelijk ervaren is het feit dat de voorzieningen en rechten voor strafgevangenen in Nederland beter zijn geregeld dan voor de ongedocumenteerde migranten die niet vastzitten voor een misdrijf.”

(pag. 35) “*Er zijn talloze voorbeelden van mensen van wie een verzoek om aanwezig te zijn bij een geboorte of begrafenis wordt afgewezen, bijvoorbeeld van die man die afscheid wilde nemen van zijn zus die op sterven lag. Elk verzoek haar te mogen opzoeken werd afgewezen. Onduidelijk is om welke redenen dit gebeurde, naast de angst dat hij misschien zou ontsnappen. Ook de geboorte van een eigen kind is geen reden om iemand tijdelijk vrijaf te geven om de vrouw te ondersteunen in de laatste uren van de geboorte. Deze verlofregelingen bestaan wel bij strafrechtelijk gedetineerden.*”

(pag. 36) “Over het algemeen zijn de voorzieningen volgens pastores niet ruim bemeten. Dit leidt er volgens hen toe dat veel gedetineerde migranten maandenlang doorbrengen zonder zinvolle dagbesteding, ondermaatse zorg en zeer beperkte mogelijkheden voor communicatie.”

(..) “Verpleegkundigen worden geacht diagnoses te stellen, terwijl officieel enkel een arts dat mag doen. De behandeling die volgt is meestal minimaal. Net als in de bewaking die wordt ingehuurd, heeft ook het medisch personeel dat in de instelling werkt volgens enkele pastores nog weinig ervaring.”

(pag. 37) “Over de maaltijden wordt volgens de pastores veel geklaagd. In de eerste plaats is het voor velen te weinig. (..) Ook horen de pastores vaak dat de maaltijdkeuze eenzijdig, vaak hetzelfde is en dat er gebrek is aan gezonde producten als groente en fruit.”

(pag. 37) “Volgens pastores wordt het gedetineerde migranten onnodig moeilijk gemaakt om bezoek te ontvangen, telefoongesprekken te voeren en anderszins contact onderhouden.”

(pag. 38) “De pastores maken melding van mensen die al maanden vast zitten zonder hun advocaat gezien te hebben.”

(pag. 40) “*Klachten van gedetineerden worden soms niet besproken of behandeld binnen het detentiecentrum. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn. Er zijn volgens het personeel op het juiste moment geen klachtenformulieren beschikbaar; of er zijn geen enveloppen beschikbaar om een klacht in te doen. Hierdoor zullen gedetineerden geen klacht indienen: zonder envelop kan al het beveiligingspersoneel lezen wie waarover een klacht heeft ingediend, terwijl juist anonimiteit vereist is. Ook verdwijnen klachten gewoon zonder dat er iets mee gebeurt.*”

Ondanks een hele serie kritische rapporten van gerenommeerde mensenrechten instanties toont de overheid (pag. 44) “geen intentie een einde te maken aan het huidige systeem van detentie.”

* * *

HUMANITEIT IN VREEMDELINGENBEWARING

Ervaringen van het r.k. justitiepastoraat

Justitia et Pax Nederland, mei 2010.

Het [volledige rapport](http://www.justitiaetpax.nl) staat op de website: www.justitiaetpax.nl

Zie ook: justitiaetpax.nl/nieuwsbericht/50

Papieren exemplaren van het rapport kunt u bij Justitia et Pax aanvragen:

telefoon: 070 3136800; e-mail: info@justitiaetpax.nl